

1. Про затвердження Інструкції з проведення аналізу ризиків у Державній прикордонній службі України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.12.2017 № 1007. Київ : АДПСУ, 2018. 8 с.
2. Про затвердження Порядку обміну інформаційно-аналітичними матеріалами між суб'єктами інтегрованого управління кордонами : спільний наказ від 14.02.2022 № 125/70/91/78/65/59/311. Київ, 2022. 5 с.
3. Про затвердження Порядку роботи органів управління Державної прикордонної служби України з підготовки до оперативно-службової діяльності в наступному календарному році або іншому періоді : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26 квітня 2018 року № 350. Київ : АДПСУ, 2018.
4. Про організацію застосування профілів ризиків : Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 26.12.2019 № 741-аг. Київ : АДПСУ, 2019.
5. Про організацію проведення аналізу ризиків : Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 23.12.2019 № 112. Київ : АДПСУ, 2019. 5 с.
6. Загальна інтегрована модель аналізу ризиків. Комплексне оновлення. Версія 2.0. Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах Держав-Членів Європейського Союзу (Frontex). Рондо ОНЗ 1 00-124. Варшава, 2012. 54 с.
7. Посібник з кримінального аналізу для кримінальних аналітиків ДПСУ : ОБСЄ. Київ, 2015. 176 с.
8. Скажинська К., Навроцькі Д. Посібник з аналізу ризиків за моделлю Sigma 2.0 для аналітиків Державної прикордонної служби України : навчальний посібник. Київ : АДПСУ, 2015. 133 с.
9. Теоретичне узагальнення і розробка рекомендацій щодо управління ризиками в сфері охорони державного кордону : звіт про НДР : шифр 208 – 0014А. Хмельницький, 2008. 85 с.
10. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику : Національний стандарт України (ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013). Київ : Мінекономрозвитку України, 2015. 80 с.
11. Управління ризиком : Глосарій. URL : http://www.mrcmarkets.ru/beginners/glossary/u/upravlenie_riskom.php.

УДК 355.5

DOI: 10.31733/17-03-2023-39-41

Євген БАКУТІН

старший викладач

кафедри тактичної підготовки

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Основні тенденції світового та вітчизняного суспільного розвитку, стратегія інтеграції України у європейську спільноту, поглиблення відповідних державних і правових трансформацій зумовили появу нових орієнтирів, стандартів, цінностей та принципів, що визначають й загальну спрямованість реформ правоохоронних органів України. Питання правових принципів використання сучасною поліцією технічних засобів в Україні завжди є актуальним. Правові принципи, це основоположні ідеї, засади, орієнтири, до яких необхідно рухатися всім зацікавленим у розвитку використання фіксації правопорушень технічними засобами, і насамперед законодавцю.

Правові принципи діяльності поліції – це керівні, основні положення, що закріплені в Конституції та інших законодавчих актах України, на яких базується концептуальна основа діяльності, устрій, порядок функціонування і повноваження органів Національної поліції. Так розділом 2 Закону України «Про Національну поліцію», присвячено принципам діяльності поліції, а саме: стаття 6 передбачено верховенство права - де поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини; статтею 7 де під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами

України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування; статтею 8 поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України; статтею 9 передбачається відкритість та прозорість – де поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку; статтею 10 поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності; статтею 11 діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Законність – важливий принцип діяльності поліції. Цей принцип виражається як в правоохоронній діяльності поліції, так і в тому, що ця діяльність здійснюється на основі чіткого та неухильного дотримання законів і підзаконних нормативних актів. Національна поліція України, охороняючи громадський порядок, захищаючи в межах своїх повноважень життя, здоров'я та свободи громадян, власність від протиправних посягань, тим самим послідовно забезпечують законність в Україні.

Важливість побудови системи, безпосереднього формулювання та пояснення правових принципів, за якими необхідно здійснювати організацію використання технічних засобів є важливими за цілою низкою різноманітних причин, основними з яких є такі:

- 1) на якісно сформульованих принципах набагато ефективніше побудувати систему законодавства, положення якого визначатимуть правове регулювання використання технічних засобів;
- 2) знання принципів компенсуватиме незнання певних фактів у царині використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- 3) принципи даватимуть можливість оцінити загальний стан використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- 4) принципи свідчатимуть про цілі як держави, так і суспільства стосовно використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- 5) принципи обґрунтовуватимуть внутрішнє ставлення правоохоронця, юриста, пересічного громадянина до використання технічних засобів фіксації правопорушень, та впливатимуть на поведінку кожного суб'єкта;
- 6) принципи визначатимуть межі втручання у використанні технічних засобів фіксації правопорушень тощо.

Поліцейська сфера розглядається у контексті втілення у життя міжнародно-правових стандартів підтримання правопорядку, визначених Генеральною Асамблеєю ООН та Радою Європи, як основних принципів діяльності поліцейських організацій, своєрідної програми їх реформування в умовах викликів XXI століття. Адже наша епоха – це епоха здійснення тих надій і сподівань, які жили у думках народів протягом десятиріч: тверда прихильність демократії, заснованій на правах людини й основних свободах, процвітання через економічну й соціальну справедливість та безпека для всіх наших країн, – такою виглядає нова ера демократії, миру і єдності, проголошена хартією для нової Європи (1990).

Роль та завдання поліції у суспільстві базується на демократичних цінностях та принципах – від силового відомства до надавача послуг.

В усьому світі перехід від використання слів «сили поліції» до «поліцейська служба» впливає з ширшого розуміння концепції демократичної держави, що базується на принципах верховенства права, які включають у себе забезпечення прав людини. Це означає, що розуміння традиційних цілей таких як охорона публічного порядку та безпеки також просунулось вперед. Враховуючи перехід від авторитарної до демократичної держави, це також означає перетворення поліції як центрального органу державної влади, зміни підходу від сконцентрованого на контролі до орієнтованого на послуги.

Будь-які принципи є продуктом людської діяльності, результатом якої вони стають

та інтереси якої задовольняють. Принципи є соціальними явищами, як за джерелом виникнення, так і за змістом: їх виникнення зумовлене потребами суспільного розвитку і у них відображаються закономірності суспільного життя. Без урахування таких істотних моментів неможливо пояснити і зрозуміти особливе значення цих принципів для послідовного узгодження людської діяльності з вимогами об'єктивних соціальних закономірностей. Це повною мірою стосується і принципів права – специфічного прояву певної частини загально соціальних принципів у правовій системі.

При цьому важливо керуватися новою філософією поліцейської діяльності, в основі якої – перехід від реактивної, репресивної моделі, тобто виявлення, розслідування правопорушень та покарання, до проєктивної моделі служіння громадянам з акцентом на попередження правопорушень та спільну роботу поліції з населенням. Звідси – значення ролі так званої соціальної компетенції, тісного співробітництва з муніципальними та громадянськими групами і з населенням. Тобто поліція, як репресивний інструмент держави, повинна перетворитися на «помічника» для громадян.

Отже, з початку виникнення принципів права існують як модифіковані та пристосовані до правової сфери певні загально соціальні принципи, що перебувають у діалектичній єдності. Джерелами цих принципів є політика, економіка, мораль, ідеологія, соціальне життя тощо. Правові оцінки ґрунтуються на таких принципах, як законність, справедливість, рівність тощо. Принципи права можуть висуватися стихійно, у результаті емпіричного досвіду або ж сформулюватися свідомо і на рівні теоретичних концепцій, набуваючи тим самим характеру наукових принципів, які більш концептуально виражають наукову думку, що відображає закономірності суспільного розвитку.

Правомірність використання технічних засобів – це суворі відповідності їх використання вимогам чинного законодавства, що складають їх правову основу, повинні використовуватись тільки у встановлених законом формах і уповноваженими на це законом особами. Сучасний стан правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень у чинних нормативних актах потребує постійного вдосконалення з вимогами сьогодення та світових стандартів.

Науковець Скурко О. розглядаючи у своїй цілісній монографії щодо принципів права, вказує, що «розглядати принципи як «міст» між абстрактністю і казуальністю юридичної регламентації, що дає змогу у сучасних умовах «раціонального законодавства» зберегти необхідний рівень казуїстики в юридичній діяльності з метою, як може здатися парадоксальним, досягнення одноманітності застосування права, забезпечуючи тим самим цілісність правової системи і ефективність права як соціального регулятора».

Застосування технічних приладів у боротьбі з правопорушеннями визнається правомірним, якщо воно безпосередньо передбачено законом або рекомендовано законом чи не суперечить закону за своєю сутністю. Найбільш загальні правові основи використання технічних приладів визначаються Законом України «Про Національну поліцію», Кодексом України про адміністративні правопорушення.

1. Гусарев С. Д. Теорія держави та права: навч. посібник. К.: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
2. Кузьменко О. В. Курс адміністративного права України: підручник (3-є вид., доп.). К.: Юрінком Інтер, 2018. 904 с.
3. Колодій А. М. Принципи права України. К.: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
4. Коваль О. А. Формування принципів права. Вісник Академії адвокатури України. 2006. Вип. 6. С. 22-26.
5. Скаун О. Ф. Теорія права і держави: підручник (2-ге вид.). К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 520 с.
6. Бакутін Є. І. Правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листопада 2018 р.). Харків: ХНУВС; КМЄС, 2018. С. 43-45.
7. Римаренко Ю. І., Кондратьєв Я. Ю., Тацій В. Я. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. К.: Концерн «Видавничий Дім Ін Юре», 2003. С. 1230.